

✓ Mõnda Tamsalu Lubjatehasest

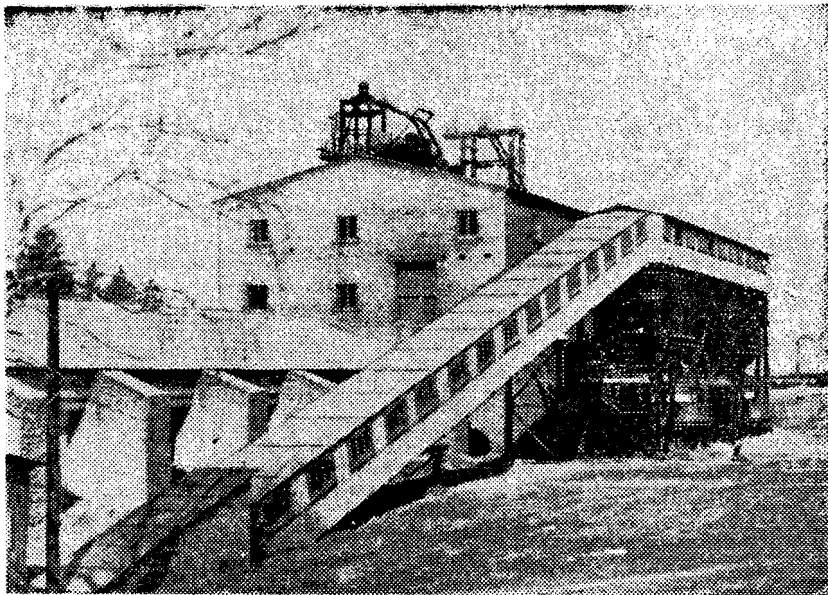
Tamsalu Lubjatehase tööveteranide jutu põhjal tahaksin M. Kõlu artiklile «Eesti lubjatööstuse minevikust, tänapäevast ja tulevikuperspektiividest» lisada üht-teist täienduseks.

Tamsalu Lubjatehase arengu aluseks võib pidada 1907. a.

Kohalikud lubjatehase veteranid

Alide Maka-revitš ja Anasia Leidmaa teadsid pajatada, et Sääs mõisa omanik Daniel Limberg, kes oli noor-mehena olnud puusepa poeg, asutas mõisametsa maale esimese lubjapõletamise ahju. See töötas vaheaegadega (puuküttel) aasta ringi ja jäi siis seisma, sest ei tasunud ennast.

Daniel Limberg oli küll eestlane, kuid sai paruniseisuse lätlasest naise kaudu. Tema poeg Boris Limberg alustas uuesti lubjapõletamist 1917 a. Ta laiendas tehast ja ehitas älevi lõunaservale. Tallinna maantee äärde paikese tehase Aronhena oli ta salakuul ja osar tööliste eks-pluuteerija. Ta oskas tööiisi meelitada ja nende peutehoitud

võita. Ka armastas ta uhkel-dada. Seda kasutasid ära talle lähedased töötajad, kes tulid võõraste juuresolekul paluma palgalisa. Siis oli ta helde. Muidu oli ta aga väga kokkuhoidlik. Ükskord jäi ta tööliste võlgu. Tookord ütles ta neile nii: «Teid on praegu 100 ringis. Igaühele teist olen ma võlgu 1 rubla. Mis see teile on? Aga vaada-ke, mis see rubla minule tähendab. Mina laiendan selle-ga tehast, kust ka teie hiljem tööd ja leiba rohkem saate.»

Juurdepäisuteed jaamast tehase ni võisid kasutada ainult tema ärisõbrad, teistele oli see suletud.

1917 aastal laskis Tamsalu mõisa parun Uexküll ehitada älevi põhjapoolsesse otsa

Sellel pildil on näha Rakke Lubjatehase Tamsalu tsehhi šahtahjud,

M. Kõlu foto

kolm maa-alust lubjapõletus-ahju. Nende baasil ehitasid Vanamõisa parun Dehn, Einmanni mõisa parun Brömel ja parun Uexküll hiljem praegu-seni säilinud ringahjud.

Nendega liitus veel mitu Viljandi «hallparunit» (akt-siaselts «Silva»).

Tehas töötas 1929. aastani. Siis läks «Silva» pankrotti. Saataraha eest (3 500 000 senti) läks tehase koos metsa ja maa-ga pikalaenupanga kätte.

Omanikuks sai aktsionär H. Mossa ja tehase uueks nimeks «Maurits ja Ko».